

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เป็นการมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อความเข้าใจในแนวทางเดียวกันในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยขอเสนอ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อ ตามลำดับ ดังนี้

2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

2.1.3 องค์ประกอบหลักสูตร

2.1.4 การพัฒนาหลักสูตร

2.1.5 การประเมินหลักสูตร

2.1.6 รูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองชิป

2.1.7 หลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประถมศึกษา

2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมีความหมายได้หลายนัยขึ้นอยู่กับ ประสพการณ์ ความตั้งใจหรือทัศนคติของผู้เขียน หรือผู้พูด ตลอดจนโอกาสที่ใช้ว่าจะมองหลักสูตรในแง่ใด ดังที่พนัส หันนาคินทร์ (2520) กล่าวไว้ว่า เนื่องจากอิทธิพลของลัทธิปรัชญาตลอดจน

รากฐานทางจิตวิทยา รากฐานทางสังคมวิทยา ทำให้นักการศึกษามองเห็นลักษณะหลักสูตรที่แตกต่างกันดังนี้

1. แนวคิดที่มองหลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาหรือเนื้อหาวิชา (Curriculum as Subject matter)
2. แนวคิดที่มองหลักสูตรในฐานะที่เป็นประสบการณ์ ที่จัดให้แก่กลุ่มผู้เรียน (Curriculum as Experiences)
3. แนวคิดที่มองหลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมาย (Curriculum as Objective) และการสอนเป็นวิถีทาง (means) อย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้แล้วว่า ควรมีอะไรบ้าง
4. แนวคิดที่มองหลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนงาน (Curriculum as Plan)
5. แนวคิดที่มองหลักสูตรในฐานะระบบการผลิต (Curriculum as Production System) คือ กลุ่มที่มองการศึกษาเช่นเดียวกับระบบการผลิต โดยคำนึงถึงทุนที่จะลงไปและผลที่จะได้ออกมา

นักการศึกษาหลายท่าน ก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "หลักสูตร" ซึ่งแตกต่างกันไป ดังนี้

เอกวิทย์ ณ.กลาง (2511) กล่าวว่า วิชาหลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทักษะคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ เป็นประสบการณ์ ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

สุจิต เพียรชอบ (2521) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้นทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดการพัฒนาทุกด้าน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง

1. รายการที่ทางโรงเรียนกำหนดสอน และรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ
2. รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็ก
3. รายวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน
4. การวางแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้

กรมวิชาการ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรในเชิงปฏิบัติไว้ว่า หลักสูตร คือ ข้อกำหนด แผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา

ของรายวิชา สื่อการเรียน วิธีสอนและการประเมินผล เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2531) กล่าวว่า ให้ความหมายของหลักสูตรครอบคลุมตั้งแต่เอกสารที่เป็นทางการซึ่งมีการกำหนดรายละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแต่ละระดับ ประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา พร้อมทั้งจุดหมาย แนวทาง โครงสร้างและวิธีจัดการเรียนการสอนรวมไปถึงมวลประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะและเจตคติที่ดีอันเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

Beauchamp (1968) อธิบายความหมายของหลักสูตรว่าหมายถึงแผนงานที่เขียนอธิบายถึงขอบเขต และการจัดเตรียมของโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียนหนึ่ง ในแผนงานนี้อาจประกอบด้วยข้อความที่บอกถึงความต้องการหลัก ที่จะ เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนการสอนมองถึงเป้าประสงค์ของโรงเรียน โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน แนวการประเมินคุณค่า และ ประสิทธิภาพของหลักสูตร และระบบหลักสูตร (ระบบหลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร)

Saylor and Alexander (1974) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนงานในการจัดโอกาสแห่งการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มผู้เรียนที่โรงเรียนหรือสถาบันต้องรับผิดชอบ เพื่อการบรรลุเป้าประสงค์กว้าง ๆ และจุดประสงค์เฉพาะที่วางไว้

Hass (1977) อธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับในโปรแกรมทางการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าประสงค์กว้างๆและจุดประสงค์เฉพาะ หลักสูตรนี้จะต้องมีการวางแผนล่วงหน้า โดยอาศัยแนวคิดทางทฤษฎีการวิจัย หรือประสบการณ์ในวงการศึกษาทั้งอดีต และ ปัจจุบัน ส่วนหลักสูตรที่เป็นจริง (actual curriculum) คือ ประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้รับขณะมีส่วนร่วมในโอกาสแห่งการเรียนรู้ของแต่ละคน

สรุปได้ว่าคำว่า หลักสูตร มีความหมายเป็นหลายนัยด้วยกัน ซึ่งในที่นี้จึงมีความหมายครอบคลุม 4 หัวข้อ ดังนี้

- 1) เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการสอน
- 2) วิธีการสอนของครู
- 3) กระบวนการเรียนของนักเรียน
- 4) การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1) หลักสูตร เป็นแผนปฏิบัติ หรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

2) หลักสูตร เป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

3) หลักสูตร เป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4) หลักสูตร เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของการศึกษาของรัฐ ให้แก่สถานศึกษาด้วย

5) หลักสูตร เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6) หลักสูตร จะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7) หลักสูตร จะกำหนดลักษณะ และรูปร่างของสังคมไทยในอนาคตไว้ว่า เป็นไปในรูปใด

8) หลักสูตร จะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

9) หลักสูตร จะเป็นสิ่งชี้บ่งถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลง ย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

นอกจากนั้นอมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรดังนี้

1) หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ ประเทศชาติจะเจริญได้จะต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชนจะมีคุณภาพที่ได้ก็ขึ้นอยู่กับการจัดหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ที่ผ่านหลักสูตรเป็นอย่างไร หลักสูตรจึงเป็นเสมือนเบ้าหลอมบุคคล

2) หลักสูตร เป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา เพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่า การจัดการศึกษานั้น มุ่งหวังให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์อะไรบ้าง ในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้องให้เรียนเนื้อหาสาระและประสบการณ์อะไรบ้าง และมีวิธีวัดหรือตรวจสอบอย่างไรว่า ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ แล้ว สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นภาพรวมของการจัดการศึกษาของชาติว่ามุ่งไปทางใดทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะได้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

3) หลักสูตร จะช่วยให้แนวทางปฏิบัติแก่ครู หลักสูตรจะบอกให้ครูรู้ว่า จะต้องสอนให้ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง จะสอนให้เกิดพฤติกรรมอะไร และจะต้องจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์อะไรให้แก่ผู้เรียนบ้าง เมื่อจัดกิจกรรม และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนแล้วครูจะรู้ได้อย่างไรว่า ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังหรือไม่ เพียงใด ฉะนั้น ครูจึงต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนสอนเสมอ

4) หลักสูตร เป็นมาตรฐานของการศึกษา ที่ทุกสถาบันใช้จัดการศึกษาด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนอาชีวศึกษา ฯลฯ จะต้องจัดสอนให้ครบหรือจบหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ และจะต้องจัดให้มีระเบียบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในการดำเนินการเรียนการสอน หรือให้มีมาตรฐานในการจัดการศึกษาเหมือน ๆ กัน มิใช่ว่าต่างคนต่างกำหนดหลักสูตรขึ้นมาใช้เอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความแตกต่างในเชิงคุณภาพมาก ไม่สามารถหามาตรฐานที่แน่นอนได้

ทศนีย์ ศุภเมธี (2531) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของประเทศนั้น เน้นหนักไปในทิศทางใด ซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อผู้เรียนสังคมและชาติ หลักสูตรเป็นตัวนำ และเป็นกรรมวิธีในการที่จะเกิดการเรียนรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ ปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความจริงใจเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทุก ๆ ด้าน

ด้วยเหตุนี้หลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการจัดการศึกษาที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความสำคัญดังกล่าว

2.1.3 องค์ประกอบหลักสูตร

Taba (1962) มีความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบอย่างไรก็ตาม ควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) ความมุ่งหมาย (Objective) เป็นการกำหนดว่า ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้การศึกษาเพื่ออะไร
- 2) เนื้อหาวิชา (Content) เป็นการเลือกสรร และจัดเนื้อหาวิชา ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำเอาหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล

4) การประเมิน (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่าการดำเนินการของหลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด และมีอะไรเป็นสาเหตุ

Beauchamp (1968) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของระบบว่า องค์ประกอบหลักสูตรมี 3 ระบบ คือ

- 1) ระบบเนื้อหา
- 2) ระบบการสอน
- 3) ระบบการประเมินผล

กรมวิชาการ (2521) สรุปองค์ประกอบหลักสูตร ไว้ดังนี้

1) หลักสูตรแม่บท ได้แก่ ข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยจุดหมายและแนวทางของการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชา เน้นหัวข้อสำคัญ อัตราเวลาเรียน และแนวการสอนรวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน ในส่วนนี้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ

2) เอกสารหรือวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ เอกสาร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูใช้สอนและผู้เรียนใช้เรียน เช่น หนังสือแบบเรียน คู่มือครู แผนการสอน และวัสดุอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน

3) กิจกรรมการเรียน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของทั้งผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหารเป็นผู้ปฏิบัติ

4) การประเมินผล ได้แก่ หลักการของการประเมินผล กระบวนการวัดต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องมือ และแบบฟอร์มในการประเมินผลการศึกษา

สมิตร คุณานุก (2523) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักสูตร จะมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ความมุ่งหมาย (Objective)
- 2) เนื้อหา (Content)
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
- 4) การประเมินผล (Evaluation)

สมบูรณ์ ชิตพงษ์ (2523) ได้สรุปโครงสร้างของหลักสูตรว่าควรประกอบด้วยส่วนใหญ่ ๆ 4 ส่วน ดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

(1) จุดมุ่งหมายทั่วไป มีลักษณะกว้างๆที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการไว้ด้วยกัน และการจะบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรด้วย จุดมุ่งหมายในลักษณะนี้คือ จุดมุ่งหมายที่เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาชาติ

(2) จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา เป็นจุดมุ่งหมายของแต่ละรายวิชาซึ่งมีลักษณะกว้างต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิชาจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้ จุดมุ่งหมายในลักษณะนี้ ได้แก่ จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

(3) จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นโดยเฉพาะในการเรียนการสอนแต่ละครั้งหรือในช่วงระยะหนึ่งว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มักกำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

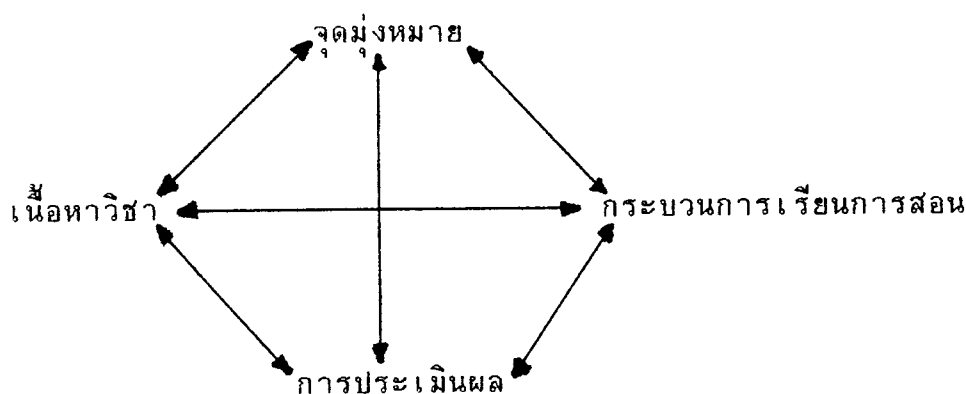
2) เนื้อหาของหลักสูตร เนื้อหาเป็นเสมือนสื่อ หรือพาหนะที่จะนำบุคคลให้สามารถไปสู่เป้าหมาย หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ การกำหนดเนื้อหามี 2 รูปแบบ คือกำหนดในรูปของรายวิชาโดยระบุเนื้อหาเฉพาะของวิชานั้นลงไป และกำหนดในรูปของกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์โดยไม่ระบุว่า เป็นวิชาใด แต่จะต้องใช้เนื้อหาหรือความรู้ในหลายๆ วิชาประกอบกัน

3) การเรียนการสอน เป็นเทคนิคในการใช้สื่อ หรือพาหนะ (เนื้อหา) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษา

4) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนทั้งก่อนเรียน ขณะเรียน และหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้วโดยเน้น

ที่จะค้นและพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ การประเมินผลจะทำใน 2 ลักษณะ คือ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินผลการเรียนว่า ในแต่ละวิชานั้นผู้ใด ควรผ่านหรือไม่ในระดับใด

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) ได้อธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสี่ ของหลักสูตร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักสูตร

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การกำหนดองค์ประกอบของแต่ละส่วนของ หลักสูตรมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและมีผลต่อเนื่องกัน ผู้จัดทำหลักสูตรจะเริ่มต้น ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยตั้งปัญหาว่า การศึกษาในระดับนั้น ๆ ควรเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วควรมีคุณสมบัติอย่างไร แล้ว พิจารณาต่อไปว่า เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์ใดบ้างที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตาม จุดมุ่งหมายนั้น ๆ ตลอดจนพิจารณาว่า การจัดการเรียนการสอนควรเป็นแบบใด และจะดำเนินการวัดผลอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ วิชัย ดิสรสระ (2535) ได้อธิบายถึง หลักสูตรตามแบบแผน การศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 ประกอบด้วย

1) หลักสูตรแม่บท ได้แก่ ข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย จุดหมายและแนวทางของการศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย หมวดวิชา หรือกลุ่มวิชา เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญ ๆ อัตราเวลาเรียน และ แนวทางการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนในส่วนที่กล่าวมานี้ กระทรวง ศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ

2) เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนได้แก่ เอกสารและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ครูใช้สอน และนักเรียนใช้เรียน เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู แผนการสอน โครงการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกหัด รูปภาพ บทเพลง นิทาน และวัสดุการเรียนต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำสิ่งเหล่านี้มีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับกระทรวงจนถึงโรงเรียนและเอกชน แต่โดยหลักการแล้วกระทรวงศึกษาธิการมอบให้กรมวิชาการเป็นเจ้าของเรื่องดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำเอกสารต่าง ๆ ในหัวข้อนี้ สำหรับเอกชนที่จัดทำเอกสารต่าง ๆ ขึ้น ก็อาจเสนอขอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

3) กิจกรรมการเรียน ได้แก่ การดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งโดยครูและนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้าแบบอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียน ครู และผู้บริหารการศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางและจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

4) การประเมินผล ได้แก่ หลักการของการประเมินผล กระบวนการจัดต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องมือวัด และแบบฟอร์มในการประเมินผลการศึกษาเพื่อที่จะรู้นักเรียนคนใดมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ ขึ้นหรือไม่เพียงใด เมื่อทราบแล้วจะได้พิจารณาว่า ถึงเกณฑ์ที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ถึงจะได้หาทางปรับปรุงปรุงแก้ไข เพื่อให้นักเรียนผู้นั้นบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสรุปได้เป็น 4 ประการคือ

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2) เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้
- 4) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถดำเนินไปสู่

จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้

2.1.4 การพัฒนาหลักสูตร

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การศึกษาก็จำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไป การพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรนั้นมุ่งจะให้ได้หลักสูตรที่ดีเหมาะสมกับสังคม หลักสูตรที่ดีจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะความชำนาญ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

Tyler (1950) กล่าวว่าในการพัฒนาหลักสูตรควรตอบคำถาม 4 ข้อ คือ

- 1) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนต้องการจะให้ผู้เรียนได้รับ
- 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
- 3) โรงเรียนจะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- 4) จะพิจารณาได้อย่างไรว่า สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

Taba (1962) เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งได้เสนอตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้อย่างชัดเจน โดยแบ่งไว้เป็น 7 ขั้นตอน คือ

- 1) สำรวจปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม
- 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน
- 4) จัดลำดับเนื้อหาสาระ
- 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
- 6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
- 7) กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึง ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรว่าควรมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1) การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรมีหลายระดับ ฉะนั้นจึงต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์ และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตาม ความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้อง และเสริมความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ

2) การเลือกการจัดเนื้อหาวิชาประสบการณ์ ต้องพิจารณาว่าเนื้อหาใดควรนำมาสอนก่อนหรือสอนหลัง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาไปได้

อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักของจิตวิทยาการเรียนรู้

3) การนำเอาหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นลักษณะรูปเล่มแล้วไปปฏิบัติให้เกิดผล เพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียน

4) การประเมินผลหลักสูตร เป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรได้สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด

5) การปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นวัฏจักร เริ่มต้นด้วยการกำหนดความมุ่งหมาย เลือกและจัดประสบการณ์ นำหลักสูตรไปใช้ ประเมินผลของความบกพร่องของหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) อธิบายความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่ได้ออกไว้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่ผู้เรียนด้วย ช่วยผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ใหม่ ๆ รอบตนเอง พัฒนาดนเองในด้านอารมณ์ ความรู้สึกทัศนคติที่ดี

หลักสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร

1) การพัฒนาหลักสูตร จำเป็นจะต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระเบียบแบบแผนตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร การวางจุดมุ่งหมาย และการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรตามลำดับ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญในการจัดหลักสูตร นักวิชาการและครูผู้สอนจำเป็นต้องร่วมมือกันพิจารณาอย่างรอบคอบ และจัดการดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ละขั้นตอนต่อไป

2) การพัฒนาหลักสูตร จะต้องรวมไปถึงผลงานต่าง ๆ ทางด้านหลักสูตรที่ได้จัดสร้างขึ้นมาใหม่อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าหลักสูตรอันเดิม ผู้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงวิธีการต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นๆอีก เช่น การประสานงาน และการร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ กลุ่มนักวิชาการ และนักศึกษา

3) ในการพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงการฝึกอบรมครูประจำการให้เข้าใจหลักสูตรอันใหม่ เนื้อหาวิชา ทักษะใหม่ ๆ ความคิดเห็น และทัศนคติต่างๆ ที่เด็กจะต้องเรียนรู้ ครูต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน จึงจะสามารถดำเนิน

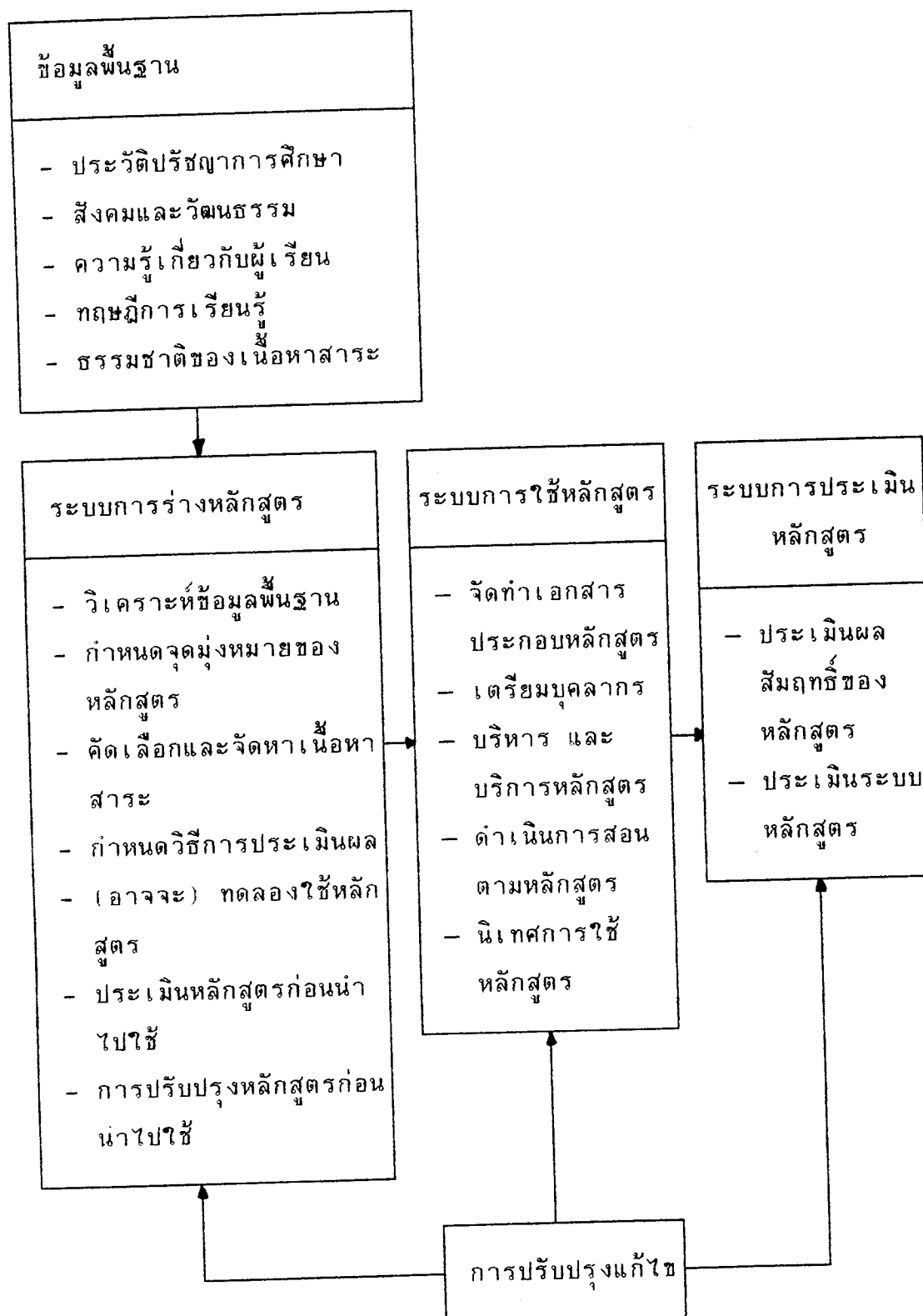
การสอนตามหลักสูตรใหม่ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

4) การพัฒนาหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงผลได้ในการพัฒนาจิตใจและทัศนคติของนักเรียน ทั้งนี้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กไปในทางที่ดีมีสุขนิสัยในการทำงานสามารถที่จะปรับตนเองในด้านอารมณ์ และสังคมให้เข้ากับผู้อื่นได้ รวมทั้งสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

5) หลักสูตรเป็นงานที่ยุ่ยากและซับซ้อน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงานอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในทางหลักสูตรทุก ๆ ด้าน รวมทั้งมีเอกสารและข้อมูลต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างพร้อมเพรียง การจัดแบ่งหน้าที่ในการทำงานแต่ละฝ่ายควรจะทำอย่างเหมาะสมตามความสามารถด้วย

6) ในการพัฒนาหลักสูตร จำเป็นต้องมีผู้นำในการดำเนินการที่ชำนาญและมีความสามารถเป็นอย่างดี รู้จักการจัด และแบ่งงานอย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย

นอกจากนั้น สัจด์ อูทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจะหมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ และปรับปรุงหลักสูตรซึ่งสามารถแสดงระบบของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังภาพที่ 2

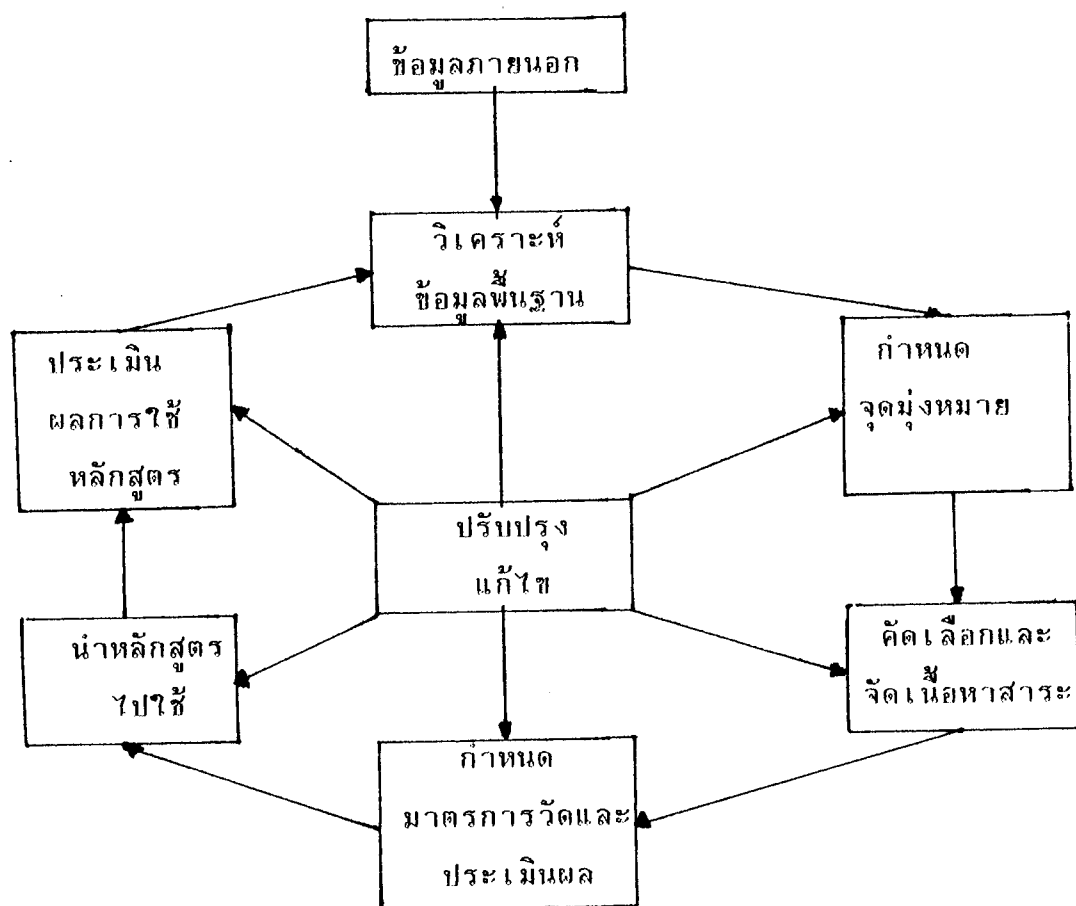

ภาพที่ 2 ลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
แหล่งที่มา : สัจด์ อุทรานันท์. 2532, หน้า 35

สัจจ อูทรานันท์ มีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึง การร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย จึงได้จัด ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร คือ

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
- 4) การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล
- 5) การนำหลักสูตรไปใช้
- 6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์ กันอย่างเป็นวัฏจักร ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
แหล่งที่มา: สัจจ อูทรานันท์. 2532, หน้า 39

2.1.5 การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งประกอบของหลักสูตร อันได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งการประเมินหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะการประเมินหลักสูตร จะทำให้รู้คุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไรสามารถจะนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตรเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณค่าสูงขึ้นเป็นผลในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้โดยสะดวก

1) ความหมายของการประเมินหลักสูตร

Saylor and Alexander (1974) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่าการประเมินหลักสูตรคือ การหาคำตอบว่าหลักสูตรมีสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือ การพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรโดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากการวัดในแง่ต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและตัดสินว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่ เพียงใดหรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือมีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป แล้วนำเสนอผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจวินิจฉัย เพื่อสั่งดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อไป

วิชัย ดิสสระ (2535) อธิบายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่าโดยทั่วไปแล้วการประเมินหลักสูตร มักจะมีจุดมุ่งหมายอยู่เพียงอย่างเดียว คือ การพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or Value) ของหลักสูตร แต่ผลของการประเมินหลักสูตรนั้นมีบทบาทสำคัญ ๆ อยู่หลายประการ กล่าวคือ

(1) ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

บทบาทของการประเมินหลักสูตร ที่มีผลต่อการหาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มักจะเป็นที่คุ้นเคยของคณะครูอาจารย์ ผู้บริหาร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่ประจำ โดยการใช้แบบสอบถามชนิดต่าง ๆ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนการนำเอาผลจากแบบทดสอบเหล่านี้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ เพื่อหาระดับของความสามารถของนักเรียนของตน

(2) ประสิทธิภาพของหลักสูตร

บทบาทของการประเมินหลักสูตรที่มีผลต่อการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรนั้น เป็นการประเมินคุณค่าของหลักสูตรโดยตรง เป็นการพิจารณาว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้นั้น เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร จุดมุ่งหมายนั้น ๆ เกี่ยวข้อง และเหมาะสมกับ ระดับ และกลุ่มนักเรียนที่เรียนหรือไม่ กระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา ตลอดจนทั้ง วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่เลือกสรรมานั้น มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร

(3) การตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุด

บทบาทของการประเมินหลักสูตรที่มีผลต่อการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุดนั้น เป็นการช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาหาทางเลือกที่ดีในการบริหารงาน ตลอดจนทั้งกิจกรรมและภารกิจต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ผลของการประเมินจะทำให้เราทราบถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานว่ามีมากน้อยแค่ไหนอย่างไร

2) จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2528) สรุปจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้ (1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการหรือไม่

(2) เพื่ออธิบายและดูว่าลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ในแง่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลว่า สอดคล้องต้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่

(3) เพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดีเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

(4) เพื่อตัดสินใจการบริหารงานด้านวิชาการ และบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่

(5) เพื่อติดตามผลผลิต คือ ผู้เรียนว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากเรียนจบหลักสูตรนั้นแล้วอย่างไร เป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

3) ลักษณะของการประเมินหลักสูตร

โดยทั่วไปได้ยอมรับกันว่า การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

(1) การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมดีและถูกต้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องก็จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะได้นำไปประกาศใช้ในโอกาสต่อไป

(2) การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร โดยมากหากพบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตร ก็มักจะได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนั้น ๆ ไปแล้ว การประเมินหลักสูตรในลักษณะนี้มักจะทำการติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด

(4) การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์ และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตรกับระบบบริหารโรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

4) รูปแบบการประเมินหลักสูตร

รูปแบบของการประเมิน หมายถึง กรอบหรือแนวความคิดที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการประเมิน วิชัย ดิษฐ์ระ (2535) อธิบายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการดำเนินงานอย่างมีระเบียบแบบแผน รูปแบบของการประเมินหลักสูตรต่างๆ ทำให้ทราบหลักการและเหตุผลของการประเมินหลักสูตร และขณะเดียวกันหลักการและเหตุผลนี้จะกำหนดวิธีการของการประเมินผล ตลอดจนทั้งกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลอีกด้วย และที่แน่นอนที่สุดก็คือ ผลของการประเมินหลักสูตรนั้นย่อมแตกต่างกันออกไปในประเด็นปลีกย่อยหรือรายละเอียด แต่เป้าหมายที่สำคัญของการประเมินหลักสูตรใหญ่ ๆ นั้นย่อมเหมือนกัน คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรนั้น ๆ

โดยทั่วไปมักกำหนดรูปแบบในการประเมิน โดยเลือกเอารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ เพื่อที่จะประเมินได้อย่างครบถ้วนทุกจุดหมายของการประเมิน การเลือกใช้วิธีการการประเมินที่เหมาะสมจะทำให้การประเมินหลักสูตรมีความตรง (validity) และเที่ยง (reliability) ได้ ซึ่งเป็น

สิ่งสำคัญยิ่งในการประเมินหลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตร นักการศึกษาได้เสนอรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปหลายรูปแบบ ซึ่งแบ่งตามลักษณะพฤติกรรมได้ 3 ประเภท คือ

(1) รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model) เป็นแบบที่เน้นจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก โดยพยายามกำหนดจุดมุ่งหมาย และตีค่าจุดมุ่งหมาย การประเมินจะให้ค่ามากหรือน้อยพิจารณาได้จากวัตถุประสงค์ที่บรรลุผลสำเร็จ ผู้นำในการประเมินนี้ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) และแฮมมอนด์ (Hammond)

(2) รูปแบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็นรูปแบบที่อาศัยเกณฑ์เป็นหลัก เกณฑ์ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 เกณฑ์ภายในได้แก่กระบวนการต่างๆที่จะช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผล เช่น การประเมินกระบวนการหรือวิธีการ (Process Evaluation)

2.2 เกณฑ์ภายนอก ได้แก่ ผลของการที่วัตถุประสงค์บรรลุ เช่น การประเมินผล (Product Evaluation)

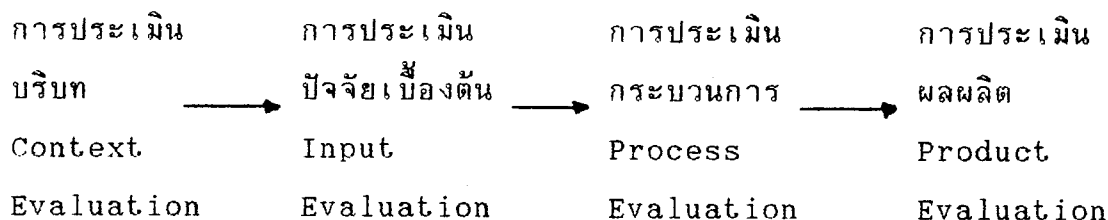
การประเมินนี้อาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตัดสินคุณค่าผู้นำในการประเมินแบบนี้ ได้แก่ สดริฟเวน (Scriven) และสเตค (Stake)

2.3 รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้นำในการประเมินนี้ได้แก่ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โพรวิส (Provus) และอัลคิน (Alkin)

รายละเอียดของรูปแบบการประเมินหลักสูตรแต่ละรูปแบบนั้น มีความแตกต่างกันออกไป สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ยึดรูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นแนวทางในการศึกษา

2.1.6 รูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองซิป (CIPP Model)

Saylor และ Alexander (1974) ได้สรุปแบบจำลองซิปของสต๊อฟเฟิลบิม เป็นรูปแบบในการประเมินหลักสูตร โดยกล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล และใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจหาวิธีการที่ดีกว่าเดิม โดยกำหนดให้มีการประเมินผล 4 ด้าน คือ

1) การประเมินบริบท (Context Evaluation :C) คือการประเมินสภาพที่จะมีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการต่าง ๆ สำหรับนำไปใช้ในการวางแผนเบื้องต้น กำหนดความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ การประเมินชนิดนี้จะทำให้ได้ข่าวสารเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมความต้องการ หรือ ปัญหา เพื่อพัฒนาวัตถุประสงค์

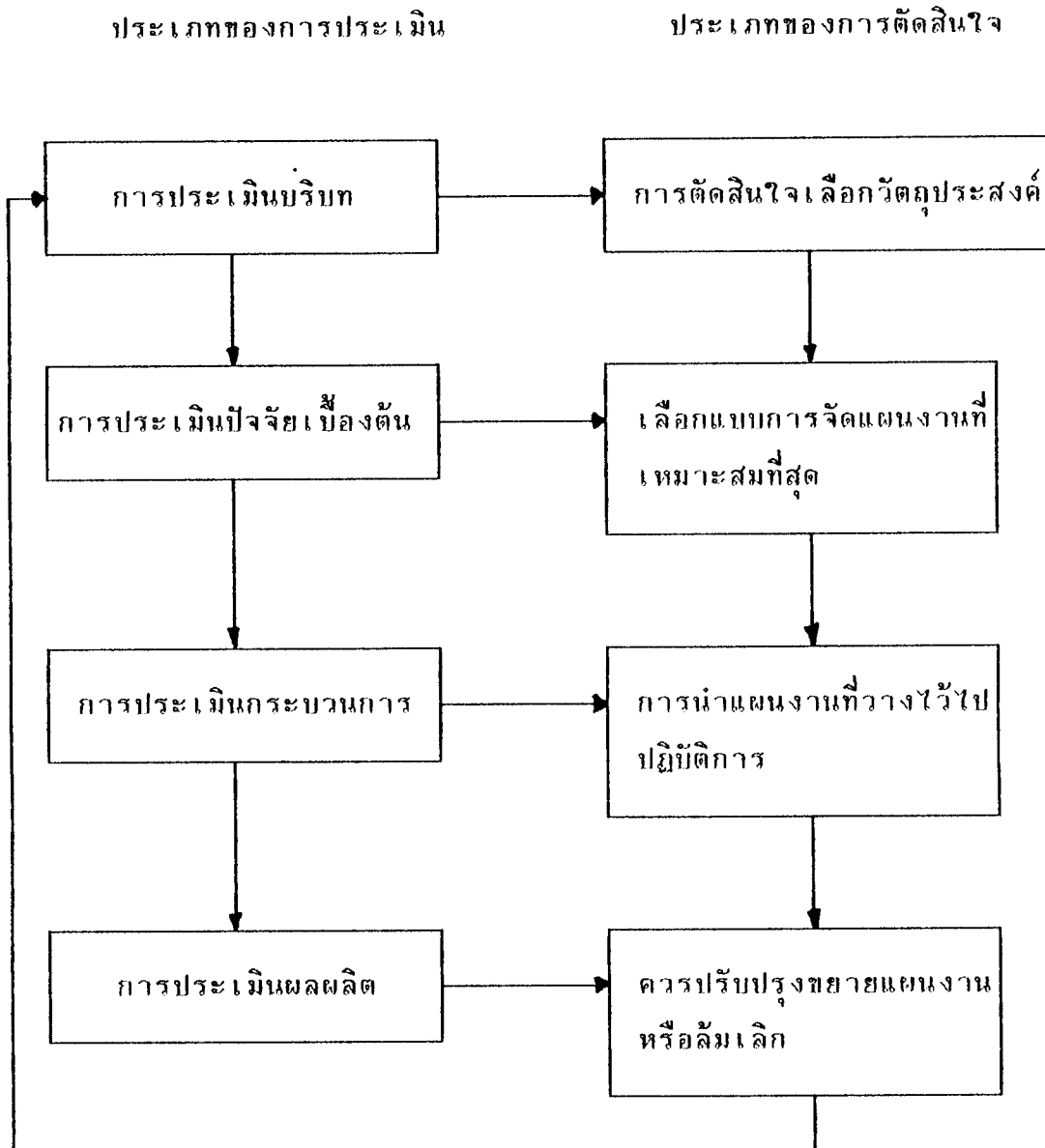
2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation :I) เป็นการหาข้อมูลเพื่อประเมินลักษณะดีและไม่ดีของการออกแบบต่างๆหรือวางแผนประสบการณ์ เป็นการตรวจความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งจะนำไปสู่แผนการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมที่สุด

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation :P) คือการประเมินกระบวนการของหลักสูตรในด้านการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชา ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การประเมินในด้านนี้จะใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจดำเนินการปฏิบัติตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้แล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) คือการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรในวิธีการ และแนวทางการดำเนินการสอน ที่ได้ตัดสินใจแล้ว หรือเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรว่า เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด ซึ่งจะให้ทราบคุณค่าของหลักสูตรโดยส่วนรวมด้วย

ความสัมพันธ์ของประเภทการประเมิน และประเภทของการตัดสินใจใน
แบบจำลองซิป สรุปได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทการตัดสินใจ
แหล่งที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2524, หน้า 38

จะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรโดยอาศัยแบบจำลองที่ป เป็น การประเมิน ที่เป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ช่วยให้ มองเห็นความสัมพันธ์สอดคล้องกันของส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร และจุดแก้ไขของ หลักสูตร ผู้วิจัยจึงได้เลือกแบบจำลองที่ป เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรวิชา ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.1.7 หลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และได้กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็น เครื่องมือการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดประสงค์ดังนี้

จุดประสงค์

ภาษาไทย มีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้ผู้เรียนมี พัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่า ของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิดความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหา ความรู้ และมีเหตุผล จึงต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะต่อไปนี้

1) มีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนโดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์ อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา

2) สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารทั้งการรับรู้ และถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด อย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล

3) สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจน สามารถใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ได้

4) มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหา ความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่น ๆ

5) สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทย มาช่วยในการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทย และ วรรณคดี ทั้งในด้านวัฒนธรรมประจำชาติ และการสร้างเสริมความงดงามในชีวิต

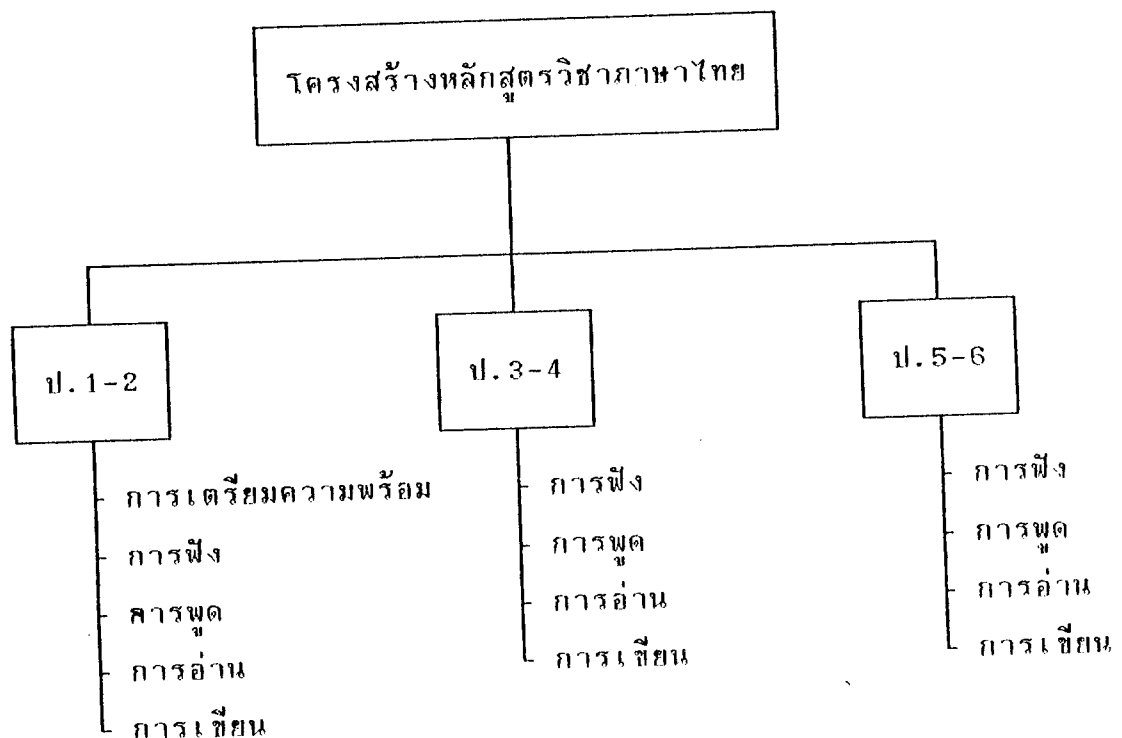
อัตราเวลาเรียน

อัตราเวลาเรียนโดยประมาณของกลุ่มทักษะภาษาไทย

ป. 1 - 2	ปีละ	1,050	คาบ
ป. 3 - 4	ปีละ	600	คาบ
ป. 5 - 6	ปีละ	300	คาบ

โครงสร้างหลักสูตรวิชาภาษาไทย

หลักสูตรวิชาภาษาไทยได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 คือการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละทักษะอย่างชัดเจน ส่วนในการสอนภาษานั้นควรสอนทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน ดังนั้น การทำแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนจึงต้องให้นักเรียนฝึกทักษะทั้ง 4 อย่างผสมผสานสัมพันธ์ต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน

ภาพที่ 5 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรวิชาภาษาไทย
แหล่งที่มา : สำนักการศึกษา. 2534, หน้า 69

เนื้อหาวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาภาษาไทยอย่างมีความหมาย พัฒนาทักษะกระบวนการและความคิดเห็นของผู้เรียน ส่งเสริมทักษะและความสามารถทางภาษาทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ให้ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำหนังสือภาษาไทย มีการกำหนดค่าพื้นฐาน ประมาณ 1,200 คำ

หนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยบทเรียน 18 บท ดังนี้

- บทที่ 1 ทำคุณบูชาโทษ โปรดสัตว์ได้บาป
- บทที่ 2 บ้านแสนสุข
- บทที่ 3 กินดี มีสุข
- บทที่ 4 ผึ้งน้อยขมดง
- บทที่ 5 จดหมายและข่าวสาร
- บทที่ 6 สวนส้มของลุงบุญ
- บทที่ 7 เด็กกรุงเก่า
- บทที่ 8 รวมพลังร่วมพัฒนา
- บทที่ 9 ไซไซเซษฐ์
- บทที่ 10 ป่าดี น้ำอุดม
- บทที่ 11 เทียนหมากคุณยาย
- บทที่ 12 สัญญาของเอก
- บทที่ 13 สองเกลอจอมหมี
- บทที่ 14 ไปดูรอยเต่า
- บทที่ 15 น้ำใจนักกีฬา
- บทที่ 16 คนเก่งเมืองลับแล
- บทที่ 17 พระยาจักรีทันต์
- บทที่ 18 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

การวัดและประเมินผล

ระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดไว้ในหมวด 2 ให้มีวิธีการประเมินผล ดังนี้

1) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

(1) แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน

(2) จุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ

(3) ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน

(4) ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพิจารณาการเรียนของนักเรียน และเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์

(5) เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอน ทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค โดยให้เลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ ให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในภาคเรียนนั้น

ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนทุกภาคทุกกลุ่มประสบการณ์ เว้นแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ไม่ต้องประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนสุดท้าย แต่ให้เป็นการประเมินผลปลายปี

2) การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ตามข้อ (3), (4) และ (5) ถ้านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริมโดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

3) ให้ใช้ผลการประเมินตามข้อ (4) ในการตัดสินผ่านจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และให้ใช้ผลการประเมินปลายปี ตามข้อ (5) ในการตัดสินผลการเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6

4) การประเมินผลการเรียนในข้อ (5) ให้แจ้งผลเป็นระดับการเรียน ให้ตัวเลขแสดงผลการเรียน ดังนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ
4	ผลการเรียนดีมาก	80 - 100
3	ผลการเรียนดี	70 - 79
2	ผลการเรียนปานกลาง	60 - 69
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	50 - 59
0	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด	0 - 49

5) ให้โรงเรียนแจ้งผลการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ และแจ้งผลการประเมินผลการเรียนปลายภาค หรือปลายปีให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประถมศึกษา

สมณทิพย์ แก่นมณี (2524) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการทดลองใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะทดลองใช้หลักสูตร รวมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้ให้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เรียนจำนวน 200 คน ผู้สอน 12 คน และผู้บริหาร 18 คน จากโรงเรียน 10 แห่ง ผลจากการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเห็นว่าเวลาในการอบรมน้อยเกินไป ครูมีความเข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรในระดับปานกลาง ครูคิดว่า จุดประสงค์เพียงพอกับความต้องการด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนค่อนข้างมาก ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนและประเมินผลได้เหมาะสม เพราะมีคู่มือครู ครูและนักเรียนมีความเห็นว่าเนื้อหาเหมาะสมแล้ว นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและกิจกรรมการเรียน

ปัญหาที่ครูพบ คือ ครูไม่มีเวลาทำอุปกรณ์การสอน และเตรียมการสอน เนื่องจากต้องสอนหลายวิชา และต้องทำงานพิเศษอื่น ๆ นักเรียนมีระดับสติปัญญาแตกต่างกันมาก ปัญหาที่ฝ่ายบริหารพบคือ การประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษไม่สอดคล้องกับวิชาอื่น ๆ ไม่มีแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ

และขาดการประสานงานที่ดี

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ (2527) ได้ทำการวิจัย เรื่องการประเมินหลักสูตรประถมศึกษา ปีการศึกษา 2526 พบว่าคุณลักษณะของนักเรียนที่ควรต้องปรับปรุงเร่งด่วนโดยส่วนรวมทั้งจังหวัดมี 14 คุณลักษณะ คือ ความเสียสละของใจ ความขยันหมั่นเพียร ความรู้และทักษะในการอ่านและใช้ทรัพยากร ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การมีนิสัยส่วนตัว การเข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์ การมีทักษะในการจัดหาและทำงานกลุ่ม การมีนิสัยใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ การรับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การมีความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและสังคม ความภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย การชื่นชมและรักษาศิลปวัฒนธรรมไทย และความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค

แก่นกาญจน์ ธรรมสอน (2534) ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้รูปแบบประเมิน CIPP ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 11 คน ครูจำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินบริบท พบว่า จุดหมายของหลักสูตรมีความชัดเจนทางภาษา สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม เหมาะสมกับกับของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ด้านความรู้สึกละ ด้านการปฏิบัติ โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน จัดไว้เหมาะสมกับเวลาเรียน จัดได้ยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น เวลาที่ใช้ในการสอนเนื้อหากลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ชั้น ป.3-6 น้อยเกินไป เนื้อหากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรมีเวลาเรียนเท่ากับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ครูมีเพียงพอกับการเรียนการสอน มีความรู้ความเข้าใจในการสอน เขียนแผนการสอนล่วงหน้าก่อนสอน ดำเนินการสอนตามแนวทางคู่มือครู มีการเตรียมการสอน ครูมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก และพบว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง

ครูเพศหญิงมีมากกว่าครูเพศชาย มีประสบการณ์ด้านการสอนอยู่ในช่วง 10-20 ปี สูงสุด มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าสูงสุด ทำการสอนประจำชั้นสูงสุด จำนวนนักเรียนที่สอนมีจำนวน 25-30 คน มีสูงสุด และมีหน้าที่

พิเศษนอกจากการงานสอน

นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอต่อการเรียน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีทักษะเบื้องต้นเพียงพอต่อการเรียน มีความพร้อมในระดับปานกลาง สำหรับสื่อ และวัสดุอุปกรณ์การเรียน มีความพร้อมในระดับปานกลาง แต่ขาดความพร้อมของ เอกสารประกอบหลักสูตร

3. การประเมินกระบวนการ พบว่า มีการสอนเน้นกระบวนการเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสอนซ่อมเสริม แต่ครูส่วนใหญ่ยังสอนเน้นความรู้ ความจำ มีการจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง

ครูมีการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4. การประเมินผลผลิต พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะเหมาะสมตามจุดหมาย ของหลักสูตรในระดับปานกลาง และนักเรียนส่วนใหญ่ในแต่ละระดับชั้นมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ในระดับดี

จุไรพรรณ ชาวเมืองน้อย (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผล การใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบจำลองซีป (CIPP) ผลการวิจัยพบว่า

การประเมินบริบท จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ตอบสนองความต้องการ นำไปปฏิบัติได้และมีประโยชน์ มีความเหมาะสมในระดับมาก จุดประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ครูมีความพร้อมที่จะสอนวิชาคณิตศาสตร์ตาม หลักสูตร นักเรียนมีความพร้อมในการเรียน และมีพื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์อยู่ใน เกณฑ์ดี สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและ หนังสือเรียนเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

การประเมินกระบวนการ ครูจัดกิจกรรมการสอนอย่างเหมาะสม นักเรียน ได้ฝึกคำนวณ และมีโอกาสซักถามแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลมีความ เหมาะสมเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับมาก ส่วนการได้รับการอบรม

ชี้แจงเทคนิคการประเมินผลของครูได้รับการอบรมในระดับปานกลาง

การประเมินผลผลิต ผลที่ได้จากการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ประสบผลสำเร็จในระดับมาก นักเรียนมีความรู้ความสามารถ มีผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์เป็นที่น่าพอใจ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

บุญนิตย์ ไวสุตติก (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูประจำการ และนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยพบว่า ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรชัดเจนดี เหมาะกับความสนใจของผู้เรียนและง่ายต่อการนำไปปฏิบัติด้านกิจกรรมการสอน ครูสามารถปฏิบัติได้ตามข้อเสนอแนะของคู่มือครูและแผนการสอนพอสมควร ด้านสื่อการสอน ครูส่วนมากขาดอุปกรณ์ประเภทวิทยุและวิทยุเทป ส่วนด้านวัสดุหลักสูตรนั้น โรงเรียนส่วนมากได้รับการสนับสนุนเพียงพอ

วิไล โบว์เสวีวงศ์ (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6 โดยศึกษาจากกลุ่มประชากร 200 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประเภทละ 192 คน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มากเพียงด้านเดียว คือ การใช้สื่อการเรียน ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล มีปัญหามาก

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่าส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

กองวิจัยทางการศึกษา (2524) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 พบว่าพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เกี่ยวกับวิชาภาษาไทย วิธีสอนที่ครูใช้มาก ได้แก่ ครูตั้งคำถามให้เด็กตอบ ครูสอนโดยมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนทำ นักเรียนทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล ครูใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเรื่องที่สอน นักเรียนกล้าแสดงออกเมื่อมีหน้าที่หรือได้รับมอบหมาย ครูให้ความช่วยเหลือแนะนำอย่างเป็นกันเองมากที่สุด

บรรยากาศในห้องเรียนสนุกและมีชีวิตชีวา นักเรียนทำงานด้วยความตั้งใจ ครูมีพฤติกรรมการเรียนแบบมีส่วนร่วมในการอภิปราย โดยแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถาม บรรยากาศในห้องเรียน นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

กรมวิชาการ (2525) ได้ทำการวิเคราะห์รายงานการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยอาศัยเอกสารรายงานการวิจัยรายงานการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรระหว่างปี พ.ศ. 2521-2523 ของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดทั่วประเทศ มีสาระที่เกี่ยวข้องโดยสรุป คือ

1. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับครูผู้สอน ครูผู้สอนยังใช้วิธีสอนแบบเดิมสอนไม่ครบทุกกลุ่มวิชา ครูไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย และวิธีสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ ครูสอนนักเรียนเกินกำลังความสามารถ ครูมีจำนวนน้อยไม่ได้รับการบำรุงขวัญ ครูบางส่วนไม่เข้าใจหลักการและจุดหมายของหลักสูตร กล่าวคือไม่สามารถแปลเจตนารมณ์ของหลักสูตรในเชิงปฏิบัติได้

2. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับผู้เรียน เด็กขาดเรียนมาเป็นระยะเวลานานขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียน ขาดความพร้อม มีปัญหาเรื่องภาษาอื่น

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนการสอน ครูได้รับวัสดุหลักสูตรเอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอ ค่าเช่า ครูไม่นิยมใช้สื่อการสอน ไม่เห็นความสำคัญของอุปกรณ์

4. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูไม่มั่นใจในการสอนตามหลักสูตรใหม่ ขาดทักษะการสอนในบางวิชา เช่น ดนตรี - นาฏศิลป์

5. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูไม่เข้าใจแนวปฏิบัติ ครูบางส่วนมุ่งเน้นประเมินผลแบบข้อเขียนอย่างเดียว ไม่มีหลักฐานการวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารและการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารหลายระดับไม่เข้าใจ หรือมีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับวิธีการสอนจึงไม่มีความสนใจที่จะสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้ความสำคัญด้านธุรการมากกว่าด้านวิชาการ ครูใหญ่ไม่สามารถให้คำแนะนำชี้แจง แก้ไขปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นได้ งานนิเทศการศึกษาเป็นไปอย่างไม่มีทั่วถึงสม่ำเสมอ ขาดอัตรากำลังศึกษานิเทศก์และงบประมาณ

ศรีสมร สอนเจริญ (2525) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อาเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ของครูชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยในด้านการใช้หลักสูตร เนื้อเรื่อง วิธีสอนทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การจัดกิจกรรม นักเรียน การบริการสื่อการสอนรวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนมาก ประสบปัญหาการสอนวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญที่ควรปรับปรุงแก้ไข คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกว้างเกินไป ปฏิบัติตามได้ยาก 2) ไม่มีคู่มือศึกษาเนื้อเรื่องที่สมบูรณ์ 3) ไม่สามารถปรับบทเรียนให้เข้ากับความสามารถที่แตกต่างกันของนักเรียน 4) นักเรียนเขียนสะกดผิด 5) ไม่มีสื่อการสอนทักษะการพูด 6) ปฏิบัติตามรายการวิทยุโรงเรียนไม่ทัน 7) ไม่มีหนังสืออ่านประกอบ 8) ขาดห้องสมุดสำหรับศึกษาค้นคว้า 9) นักเรียนขาดเรียนบ่อยเพราะช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ 10) ศึกษานิเทศก์ตั้งเป้าหมายในการเรียนไว้สูงซึ่งปฏิบัติตามได้ยาก 11) ขาดงบประมาณ 12) มีปัญหาในการประเมินผลในสมุดประจำชั้น ป.02/3 นอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนมาก มีความต้องการให้ช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกเรื่อง เช่น ต้องการงบประมาณ การจัดส่งแบบเรียนและคู่มือครู ควรสั่งมาให้ก่อนเปิดเรียนภาคต้น ต้องการอุปกรณ์ แบบฝึก หนังสืออ่านประกอบ รวมทั้งรายชื่อหนังสือหรือเอกสารสำหรับศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี (2526) ทำการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ ในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่าปัญหาการสอนภาษาไทย คือ คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน อุปกรณ์ แบบฟอร์มต่าง ๆ ยังมีไม่ครบ ครบบางส่วนยังเข้าใจเนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่กระจ่าง ส่วนใหญ่สอนได้ครบตามจุดประสงค์ เนื้อหาในบทเรียนเหมาะสมดีแล้ว กิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในคู่มือครูเหมาะสมเป็นบางกิจกรรม กิจกรรมทั้งหมดที่กำหนดครูสอนได้บางกิจกรรม ในการจัดหาสื่อการเรียนประเภทต่างๆนอกจากสื่อสำเร็จรูปที่กรมวิชาการจัดทำขึ้นแล้วครูจัดหาได้เป็นบางอย่าง แต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องการฟังและพูดภาษาไทยได้ถูกต้องชัดเจนตามอักขรวิธี ส่วนด้านการบริหาร พบว่า มีครูปฏิบัติงานด้านวิชาการร้อยละ 30 สื่อการเรียนที่จำเป็นโรงเรียนมีเพียงร้อยละ 13 ซึ่งถือว่ายังขาดอยู่มาก การจัดมุมเก็บสื่อการเรียนในกลุ่มทักษะมีการจัดร้อยละ 30

กรมวิชาการ (2527) ได้วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับโครงสร้าง และเนื้อหาสาระของหลักสูตร พบว่า กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูภาษาไทยมีความเห็นว่าเวลาเรียนที่กำหนดไว้มีน้อย ในขณะที่

กลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า เวลาเรียนที่กำหนดไว้เหมาะสมดีแล้ว และกรมวิชาการได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ข้อควรพิจารณาในการแก้ไขปัญหานี้ก็คือ ไม่ควรลดเนื้อหาสาระลง แต่ควรเพิ่มเวลาเรียนให้กับวิชานั้น

นันทวัลย์ ศรีปัญจพร (2527) ศึกษาสภาพปัญหาการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับครูในด้านงบประมาณสำหรับสร้างสื่อการสอนและการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ ขาดแบบฝึกทักษะ เฉพาะแต่ละทักษะย่อย ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น มีทักษะพื้นฐานด้านต่าง ๆ ไม่ดีพอ มีปัญหาด้านการออกเสียง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ความต้องการด้านการสอน ต้องการบริการด้านการวัดและประเมินผล การสร้างแบบฝึก ต้องการการอบรมเทคนิควิธีสอน ทักษะต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมประกอบการสอน

พูนศรี อัมประไพ (2530) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาข้อบกพร่องในการอ่านออกเสียงภาษาไทย และการสร้างแบบฝึกซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อบกพร่องในการอ่านออกเสียง ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 เพื่อสร้างแบบฝึกซ่อมเสริมข้อบกพร่องในการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงของนักเรียนก่อนและหลังการซ่อมเสริมกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนแจ่มจันทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการสอนซ่อมเสริมของทุกกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วาสนา ณ นคร (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่ พบว่า ด้านการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ประสบปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุน เอกสารหลักสูตรและสื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการ ครูขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือด้านการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้หลักสูตรมีปัญหาก็ไม่มีเวลาเตรียมตัวและมืงานที่รับผิดชอบมาก ไม่ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อย่างสม่ำเสมอ และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูมีปัญหที่ต้องสอนวิชาที่ตนไม่ถนัด และขาดแหล่งข้อมูลและวิธีการสอน ไม่มีเวลาสร้างเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ และขาดความชำนาญในการวัดผลการปฏิบัติงาน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (2532) ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่จะ เน้นหนักที่องค์ประกอบอื่นนอกเหนือจากตัวครู ได้แก่ หนังสือและสื่อ เช่น หนังสือสำหรับค้นคว้าไม่เพียงพอ จำนวนสื่อการเรียนไม่เพียงพอ คุณภาพของสื่อไม่ดีพอ เกี่ยวกับผู้ปกครอง เช่น ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักเรียนไม่เพียงพอ เกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่น ทำการบ้านไม่เรียบร้อย ไม่กล้าซักถามครูเมื่อสงสัยหรือไม่เข้าใจ และเกี่ยวกับกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น การนิเทศการสอนไม่เพียงพอ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับภาษาไทยไม่เพียงพอ

ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่า เป็นปัญหาไม่ค่อยสำคัญมักจะเกี่ยวกับครูผู้สอน ได้แก่ การทำงานเต็มความสามารถของครู ความสม่ำเสมอที่ครูพูดและเขียนภาษาไทยถูกหลักภาษา การใช้ภาษาไทยกลางของครู ความสม่ำเสมอที่ครูที่แจ่มแนวทางการคิดให้แก่นักเรียน

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2533))

สุทธิพรหม ไชยวงศ์ (2534) ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาความเข้าใจ และวิธีการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางการวัดผลประเมินผลมาแล้ว และเคยเรียนเป็นวิชาพื้นฐานบังคับ คิดเป็นร้อยละ 69.74 มีการอบรมหลักสูตรระยะสั้น ร้อยละ 25.13 และเคยสัมมนาหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ ร้อยละ 5.13

2) ครูส่วนมากยังมีความเข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลการเรียนได้ถูกต้องไม่มากนัก และครูที่มีประสบการณ์กับไม่มีประสบการณ์ทางการวัดผลประเมินผล มีความเข้าใจ และมีวิธีปฏิบัติในระเบียบการประเมินผลการเรียนไม่แตกต่างกัน

กิ่งแก้ว ไทยธรรม (2535) ทำการวิจัย เรื่องปัญหาการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏว่า ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนมากประสบปัญหาการสอนวิชาภาษาไทย

ในเรื่องขาดเอกสารหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ขาดการนิเทศและช่วยเหลือแนะนำ จากศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร ทำให้เกิดความไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักสูตร ด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ครูมีปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ชั้น ไม่สามารถทำการสอนได้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมให้เหมาะกับเนื้อหา และเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด ขาดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ขาดความเข้าใจในการวัดผล และประเมินผล ไม่มีเวลาเตรียมการสอนและปรับปรุงการเรียนการสอนเนื่องจากมีชั่วโมงสอนมากเกินไป มีกิจกรรมพิเศษและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการปฏิบัติการสอน นอกจากนี้ครูยังต้องการความช่วยเหลือในด้านการจัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับครูและนักเรียน ต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดเกมการสอนภาษาไทย และความรู้เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรม เพื่อสร้างสื่อการสอน

อุดมศักดิ์ นาคี (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการด้านการวัดผลประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังละเลยการปฏิบัติด้านการประเมินผลก่อนเรียนและมีปัญหามากในการดำเนินการ ตามขั้นตอนการประเมินผลก่อน คือ การวิเคราะห์ความรู้พื้นฐานก่อนเรียนแต่ละหน่วยการเรียน การสร้างเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน การดำเนินการวัดผลนักเรียนทุกคนก่อนดำเนินการสอนแต่ละหน่วยการเรียน ส่วนด้านการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในสมุด ป.02 และการประเมินผลปลายภาคเรียน พบว่า ครูมีการปฏิบัติเพียงบางครั้งเท่านั้นในเรื่องการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัดผล การสร้างเครื่องมือวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการจัดทำแผนการสอน และการวิเคราะห์ความสำคัญของแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ใช้ในการวัดผลปลายภาคเรียนนอกจากนั้นครูมีความต้องการให้มีการจัดทำเอกสารด้านการวัดผลประเมินผล การวิเคราะห์หลักสูตร และการสร้างเครื่องมือวัดผลด้วยจิตพิสัย (ความรู้ลึก)

เกสร สิงห์ชนะ (2536) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสู่การสอน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีเป้าหมายสำคัญในการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ส่วนครูผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาพฤติกรรม บุคลิกภาพ สำหรับการเตรียมการสอนก่อนใช้หลักสูตร ผู้บริหารเห็นว่า ต้องส่งครูเข้าอบรมการใช้หลักสูตรมากที่สุด ส่วนครูเห็นว่า ควรจัดทำแผนการสอน วิธีดำเนินการใช้หลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการติดตามการใช้หลักสูตรของครู ปัญหาที่ครูพบมาก คือ การวางแผนปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

ด้านการจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้หลักสูตร พบว่าผู้บริหารส่วนมากจัดครูเข้าสอนด้วยดุลยพินิจตนเอง การสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร โดยครูศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากเอกสาร และเข้ารับการอบรมที่สำนักงานเขต จัดขึ้นมากที่สุด การจัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน โดยร่วมจัดทำกับคณะครูในกลุ่มโรงเรียน สื่อและอุปกรณ์การสอนจากงบประมาณที่สนับสนุนและจากการผลิตขึ้นใช้เอง มีการจัดห้อง หรือมุมสำหรับจัดกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์มากที่สุด กิจกรรมเสริมหลักสูตรสนับสนุนให้จัดนิทรรศการ และการประกวดความสามารถของนักเรียน การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร ประเมินจากผลการเรียนของนักเรียน และการช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาโดยผู้บริหารให้คำแนะนำหรือครูฝ่ายวิชาการช่วย ปัญหาที่ผู้บริหารพบมาก คือ การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญนอกมาให้ความรู้และร่วมกิจกรรม ส่วนครูผู้สอนมีปัญหาที่สุดในด้านการบริการสื่ออุปกรณ์การสอน การจัดแหล่งวิทยากรให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าเท่าที่ต้องการ

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การวางแผนการสอนโดยจัดทำแผนงานตลอดปี ครูมีการทำบันทึกการสอนทุกครั้ง กิจกรรมการเรียนการสอนได้บูรณาการภายในกลุ่มประสบการณ์ ในการจัดทำกำหนดการสอนได้แบ่งเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด และจัดบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจของนักเรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาความมั่นใจในตนเองให้แสดงออกอย่างเสรี และมีความสุขสนทนและเน้นทักษะกระบวนการ การวัดและประเมินผลได้แบ่งวัดและประเมินเฉพาะเนื้อหาวิชาที่สอน มีการสร้างเครื่องมือวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ขึ้นเอง ส่วนเครื่องมือประเมินผลการเรียนการสอนร่วมจัดทำกับคณะครูในกลุ่มโรงเรียน การประเมินผลปลายภาคโดยสรุปจากคะแนนทดสอบปลายภาคและผ่านเกณฑ์จุดประสงค์การเรียนรู้ ปัญหาที่ผู้บริหารพบ คือ การให้การสนับสนุนครูผู้สอนให้ใช้สื่อประกอบการสอน การจัดกิจกรรมการสอนให้เป็นไปตามแนวดำเนินการของหลักสูตรฉบับปรับปรุงส่วน

ครูผู้สอนมีปัญหามากที่สุด ในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง

นิตม สุวพงษ์ (2536) ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ทั้งโดยส่วนรวมและจำแนกเป็นรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อหลักสูตร ด้านหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานงานพื้นฐานอาชีพ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ด้านเวลาเรียน สาระสำคัญที่เปลี่ยนแปลง และแนวดำเนินการ

บรรทัด วักดีเพชร (2536) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการสอนตามสภาพความเป็นจริง เปรียบเทียบกับพฤติกรรมการสอนตามความคาดหวัง ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนมากมีการเตรียมการสอนเป็นบางครั้ง โดยเฉพาะเรื่อง การศึกษาเอกสารหลักสูตร การจัดลำดับขั้นตอนการสอนคณิตศาสตร์ การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน การเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด และการจัดเตรียมเครื่องมือวิธีการที่ใช้ในการวัดผลประเมินผลทุกครั้งการสอน มีการฝึกทักษะโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นบางครั้ง ส่วนที่ปฏิบัติสม่ำเสมอคือให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดจากหนังสือเรียน ครูส่วนมากไม่เคยจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียน ส่วนการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง เช่น การสร้างแรงจูงใจ การจัดห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนพฤติกรรมการสอนที่ครูส่วนมากไม่ปฏิบัติ ได้แก่ การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนสอนแต่ละบทเรียน แจ้งวิธีการ

วัดผลประเมินผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนเรียนแต่ละบทเรียน

พรทิพย์ ไมตรีจิตร (2537) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอน กลุ่มทักษะภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย โดยเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนที่ผ่านการฝึกอบรมกับไม่ผ่านการฝึกอบรม หลักสูตรฉบับปรับปรุงและจำแนกตามขนาดกลุ่มโรงเรียน คือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ของครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ของครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ที่ผ่านการฝึกอบรมกับไม่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรฉบับปรับปรุง มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ เรื่องผู้บริหารกับการให้การสนับสนุน ด้านวัสดุหลักสูตร การมีทักษะในการอ่านในใจ และอ่านออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจน การเตรียมด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน การสอนเกี่ยวกับการสนทนา การตอบคำถาม และการแสดงความคิดเห็น การนำหนังสือคู่มือไปใช้เป็นแนวทาง การวางแผนการสอน การศึกษา และทดลองใช้ก่อนการนำไปสอนในชั้นเรียน ความพร้อมด้านความคิดรวบยอดต่าง ๆ การจัดประสบการณ์ในการแก้ปัญหาทั้งโดยลำพังและในกลุ่ม การสร้างขวัญและให้กำลังใจให้ครู การสังเกตความสามารถ ในการจับใจความสำคัญ และการเลือกใช้วิธีในการตรวจสอบการอ่าน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน ของครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย จำแนกตามขนาดกลุ่มโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ เรื่องผู้บริหารกับการให้การสนับสนุนด้านหลักสูตร การฝึกทักษะด้านต่างๆ เช่น การสังเกต การฝึกกล้ามเนื้อ การฝึกกระบวนการคิด และการแสดงออกของนักเรียน การศึกษาต่อของครูและการตอบคำถามอย่างชัดเจนถูกต้อง

ยุพิน ศรีสุวรรณ (2537) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ตามทฤษฎะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 197 คน ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 394 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าด้านสภาพการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านปัญหาการใช้หลักสูตร พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับด้านบุคลากรและด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ชลันดา อินทร์เจริญ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่องตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า

ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยประกอบด้วย

1. ด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารมีความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา
2. ด้านครูผู้สอน คือ จำนวนครูที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
3. ด้านนักเรียน คือ จำนวนนักเรียนที่มาเรียนสม่ำเสมอ
4. ด้านปัจจัยสนับสนุน คือ ชุมชนที่มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย

1. ด้านการบริหาร คือ มีการจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ครู
2. ด้านการสอนของครู คือ จำนวนครูที่แจ้งผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ หรือทุกภาคเรียน
3. ด้านการเรียนของนักเรียน คือ จำนวนนักเรียนที่มาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วยความพอใจและเต็มใจ
4. ด้านการใช้ปัจจัยสนับสนุน คือ จำนวนวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรแบบเรียน และสื่อการเรียนการสอนที่ได้นำไปใช้เพื่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ด้านการผลิต ประกอบด้วย

1. ด้านประสิทธิภาพในการบริหาร คือ มีแผนงาน / โครงการที่ต้องปฏิบัติในแต่ละปีการศึกษา เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน

2. ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู คือ จำนวนห้องเรียนที่มีป้ายนิเทศและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมความรู้

3. ด้านสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน คือ ร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง การประเมินหลักสูตรและปัญหาการใช้หลักสูตร จะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตร และการศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเหลือให้ผู้บริหารได้ทราบถึงบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตของหลักสูตร ว่า มีความสอดคล้องที่เหมาะสมกับสภาพของการจัดหลักสูตรหรือไม่ ทำให้ความมุ่งหมายต่าง ๆ ของหลักสูตรกระจ่างชัดยิ่งขึ้น และผู้บริหารสามารถนำข้อมูลที่ได้มาตัดสินใจดำเนินการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตร ให้พัฒนาอย่างมีคุณภาพ และส่งผลต่อการเรียนการสอนด้วย ดังนั้น หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จึงสมควรได้รับการประเมินอย่างมีระบบ เพื่อค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ สำหรับใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาทางเลือกที่ดีต่อการปรับปรุงหลักสูตรนี้ ซึ่งได้ใช้กรอบการประเมินตามแบบจำลองซีป (CIPP Model) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินครั้งนี้